

Відгук

офіційного опонента, доктора педагогічних наук, професора

Дем'янчука Олександра Никаноровича

на дисертацію *Красовської Ольги Олександрівни*

«Теоретичні та методичні засади професійної підготовки майбутніх учителів початкової школи у галузі мистецької освіти засобами інноваційних технологій», подану на здобуття наукового ступеня доктора педагогічних наук за спеціальністю 13.00.04-теорія і методика професійної освіти, 015 Педагогічні науки

Входження України в Європейський і освітній простір, необхідність приведення якості української освіти у відповідність до світових стандартів, зумовили радикальні зміни у модернізації процесу професійної підготовки майбутніх фахівців.

Розвиток сучасної української педагогічної думки немислимий без врахування та ґрунтовного вивчення суттєвих явищ попереднього вітчизняного й зарубіжного педагогічного процесу, його наукового осмислення. Загально визнано, що сьогодні у вихованні та навчанні пріоритетним є комплексний підхід, спрямований на плекання й розвиток гармонійної особистості в якій би поєднувалися знання, вміння, цінності, інтереси, духовна снага і тяжіння до все більшої досконалості.

На порозі входження світової спільноти у третє тисячоліття, розвиток творчих здібностей людини набуває особливої актуальності, потребує якісно нового підходу до освіти, до питання розвитку культури, зокрема підготовки педагогів у контексті розвитку вищої художньої освіти, які володіють креативним професійним мисленням, проектною культурою щодо забезпечення конкурентоспроможності вітчизняної продукції шляхом удосконалення її естетичних якостей.

У Законі України “Про освіту(2017), акцентується увага на необхідності формування нової генерації педагогічних кадрів, підготовлених до якісного забезпечення освітніх потреб особистості, розвитку її інтелектуального та культурного потенціалу. Розв’язання цієї проблеми в сучасних умовах вимагає від учителя глибокого усвідомлення особистісно-орієнтованої парадигми освіти, творчого підходу до організації навчально-виховного процесу з дисциплін художньо-естетичного циклу, мистецької грамотності, оволодіння інноваційними педагогічними технологіями.

Тому подана на захист робота Красовської О.О. є цікавим і досить вдалим прикладом вирішення педагогічною наукою однієї з найбільш актуальних для

нашого суспільства проблем з сучасних методологічних позицій, а отже представляє суттєвий інтерес як у теоретичному, так і у практичному аспектах, оскільки якісні перетворення сприятливих умов у вітчизняній освіті та її інтеграції в загальноєвропейський освітній простір, створення умов для забезпечення інноваційного розвитку можуть бути реалізовані лише на основі виявлення провідних тенденцій щодо вивчення світового історичного досвіду та забезпечення на цих засадах нових прогресивних концепцій, запровадження сучасних технологій, інтеграції освіти та науки.

Хочу відзначити ґрунтовну як теоретичну підготовку дисертантки, так і як практика, оскільки Ольгою Олександрівною розроблено, обґрунтовано й упроваджено науково-методичне забезпечення професійної підготовки майбутніх учителів початкової школи; запропоновано авторську методику педагогічної діагностики стану професійної готовності майбутніх педагогів початкових класів до мистецько-освітньої діяльності.

Досить повний огляд теоретичних джерел дозволив здобувачці коректно визначити мету, об'єкт, предмет та завдання наукового пошуку. Обґрунтованість наукових результатів рецензованої роботи забезпечена використанням комплексу методів дослідження. Позитивним є те, що методи добиралися відповідно до завдань конкретного етапу дослідження, прийоми та операції з теоретичним і фактичним матеріалом здійснювались у послідовності, відповідно до програми і методики досліджуваної роботи.

Заслуговує на увагу науковий підхід Ольги Олександрівни, оскільки вона на міждисциплінарному рівні обґрунтувала теоретико-методологічні засади професійної підготовки студентів спеціальності 013 "Початкова освіта" до мистецько-освітньої діяльності як цілісної педагогічної системи.

Безперечно, позитивне враження справляє системний підхід здобувача, адже нею розроблено концептуальні засади та структурно-функціональну модель професійної підготовки майбутніх учителів початкової школи у галузі мистецької освіти засобами інноваційних технологій; обґрунтовано структуру готовності майбутнього педагога початкових класів до мистецько-освітньої діяльності, яка включає когнітивний, мотиваційний, ціннісно-естетичний, діяльнісно-технологічний та особистісно-рефлексивний компоненти, її критерії та рівні, відповідно до яких обрано методичний інструментарій для вивчення динаміки сформованості цієї готовності.

Варто відзначити що, виокремлення етапів професійної підготовки майбутніх учителів початкової школи дозволило здобувачці по-новому підійти до дослідження генези вітчизняної мистецької освіти а також ґрунтовно проаналізувати зарубіжний досвід, який дозволив визначити основні тенденції фахової підготовки майбутніх учителів початкових класів до навчання мистецьких дисциплін у системі початкової загальної освіти європейських країн.

Отже, результатом ефективного функціонування системи початкової школи є особистісно-професійний розвиток майбутніх учителів, який поєднує мистецький, духовний, соціальний розвиток їхньої педагогічної майстерності.

Характерно те, що автор виходить на рівень теоретичного і науково-практичного дослідження, визначаючи нові напрями наукових пошуків не лише для фахівців мистецької освіти, але й в цілому для системи початкової школи України. Зокрема, у міждисциплінарному дискурсі дисертант розглядає мистецьку освіту як процес навчання, виховання, розвитку і саморозвитку особистості, спрямований на формування її духовної культури та художньо-творчої самосвідомості, яка включає мистецькі знання та уявлення, систему ціннісних орієнтацій, розвинену емоційно почуттєву сферу, що скеровують до творчого самовираження в мистецькій діяльності та спонукають до спілкування з художньою культурою впродовж усього життя.

До переваг роботи О.О.Красовської слід віднести також обґрунтування методологічної основи щодо вивчення проблеми професійної підготовки майбутніх учителів початкової школи в галузі мистецької освіти засобами інноваційних технологій де визначено положення таких підходів як: міждисциплінарний; гуманістичний; аксіологічний; особистісно-орієнтований; технологічний; діяльнісний; компетентнісний.

Особливу цінність має практичне значення даного дослідження, яке, на мою думку, полягає в розробці, обґрунтуванні й упровадженні науково-методичного забезпечення професійної підготовки майбутніх учителів початкової школи; апробації навчально-методичних комплексів нормативної дисципліни “Образотворче мистецтво з методикою викладання у початковій школі” та спеціальних навчальних курсів “Методика викладання освітньої галузі “Мистецтво” та “Методика викладання інтегрованого курсу “Мистецтво” для майбутніх фахівців спеціальності 013 “Початкова освіта”.

Вартує уваги авторська концепція і, зокрема, структурно-функціональна модель процесу професійної підготовки майбутніх учителів початкової школи у галузі мистецької освіти, яка складається із чотирьох блоків, а саме: цільового, теоретико-методологічного, організаційно-методичного та діагностично-результативного.

Імпонує й те, що Ольга Олександрівна розглядає модель як систему взаємопов’язаних елементів: мети, завдань, методологічних підходів і принципів, структурних та функціональних компонентів, змісту, форм, методів, результату, а також критеріїв та показників рівнів сформованості готовності майбутніх учителів початкової школи до професійної діяльності у галузі мистецької освіти засобами інноваційних технологій.

Варто зазначити, що на базі виявлення провідних тенденцій та наукового аналізу літературних джерел, присвячених вивченню різних аспектів підготовки майбутніх учителів початкової школи, сучасних педагогічних

концепцій, програмної літератури з традиційної професійної підготовки фахівців, регламентуючих документів, а також особливостей організаційних форм та методів в галузі мистецької освіти, дисертантом логічно і переконливо обґрунтована необхідність розроблення концептуальних засад професійної готовності майбутнього фахівця спеціальності 013 “Початкова освіта” до мистецько-освітньої діяльності.

Особливим досягненням дослідження є те, що автором розглядається професійна компетентність учителя початкової школи як властивість особистості, яка виявляється в здатності розв’язувати складні спеціалізовані завдання та практичні проблеми у професійно-педагогічній діяльності, що передбачає застосування теоретичних положень і методів педагогіки, психології та окремих методик навчання, які характеризуються комплексністю та невизначеністю умов. Необхідним чинником набуття майбутніми вчителями початкової школи професійної компетентності, як стверджує здобувач, визначено належний рівень розвитку в них загальних та предметних компетентностей (філологічної, математичної, науково-природознавчої, технологічної, мистецької), які створюють підґрунтя для розуміння майбутніми фахівцями теоретичних засад, визначених Державним стандартом початкової загальної освіти і слугують базисом для оволодіння ними відповідними видами інноваційних технологій.

Найбільш суттєвими науковими результатами, які характеризуються новизною і одержані особисто дисертанткою є такі: здійснено теоретичне обґрунтування та практичне розв’язання актуальної наукової проблеми професійної підготовки майбутніх учителів початкової школи в галузі мистецької освіти засобами інноваційних технологій, розроблено авторську концепцію цієї підготовки на засадах міждисциплінарного, системного, культурологічного, аксіологічного, особистісно-орієнтованого, гуманістичного, компетентнісного, діяльнісного, технологічного; розроблено та експериментально перевірено структурно-функціональну модель процесу професійної підготовки майбутніх учителів початкової школи в галузі мистецької освіти засобами інноваційних технологій; представлено результати діагностування когнітивної, мотиваційної, ціннісно-естетичної, діялісно-технологічної, та особистісно-рефлексивної складових професійної готовності майбутнього вчителя початкових класів до мистецько-освітньої діяльності; охарактеризовано організаційно-методичне забезпечення підготовки студентів педагогічних факультетів у галузі мистецької освіти та доведено результативність впровадження експериментальної моделі; на основі аналізу зарубіжного досвіду, фахової підготовки майбутніх учителів початкових класів до навчання мистецьких дисциплін у системі початкової, загальної освіти європейських країн визначено основні тенденції державної підтримки розвитку мистецької освіти в Австрії, Іспанії, Великобританії, Фінляндії та

співробітництво Міністерства освіти і Міністерства культури Німеччини, Польщі, Франції, обґрунтовано термін “інновація”, обґрунтовано критерії професійної готовності майбутнього вчителя початкової школи до мистецько-освітньої діяльності; розроблено методичні засади професійної підготовки студентів спеціальності 013 “Початкова освіта” у галузі мистецької освіти засобами інноваційних технологій; перевірено достовірність отриманих даних за допомогою статистичного критерію Колмогорова-Смирнова, метода лінійної кореляції К.Пірсона, метода Є.Пустильника для з’ясування відповідності емпіричних даних законам нормального розподілу факторного аналізу; результати дослідження впроваджено в практику роботи вищих навчальних закладів України.

Аналізуючи новизну даного дослідження, можна стверджувати, що дисертанткою зроблено важливий крок у дослідженні історії мистецької освіти, розбудові ефективної педагогічної системи підготовки майбутніх учителів початкової школи на теоретичному та організаційно-практичному рівнях.

Варто зазначити, що висновки і рекомендації дисертації можуть бути використані викладачами та керівниками навчальних закладів у проектуванні навчально-виховного процесу в системі професійної підготовки майбутніх учителів початкової школи і сприятимуть інтеграції її у світовий освітній простір.

Достовірність проведених досліджень забезпечена методологічним обґрунтуванням вихідних позицій, а також системним аналізом теоретичного й емпіричного матеріалу, застосуванням комплексу методів, адекватних об’єкту, предмету, меті та завданням дослідження; всебічним аналізом ключових тенденцій розвитку мистецької освіти, дослідницьких даних педагогічного експерименту з урахуванням кількісних та якісних показників; репрезентативністю вибірки для експериментальної роботи; позитивним досвідом впровадження результатів у педагогічну практику.

Заслуговує на увагу те, що експериментальна перевірка ефективності теоретико-методичних засад підготовки майбутніх учителів початкової школи підтверджує результати даного дослідження і показує, що вони дозволяють формувати у студентів основні види професійної компетентності, розвивати самостійне творче мислення, а отже сприяють актуалізації та реалізації потенційних здібностей, особистісних та інтелектуальних можливостей; спрямовують на опанування ними сучасного досвіду, виробленню навичок і вмінь самореалізації у майбутній професійній діяльності.

Особистий внесок здобувача підтверджується тим, що основні теоретичні положення стали теоретико-парадигмальною основою для створення авторських методик і зокрема в опублікуванні статті “Концепція професійної підготовки майбутніх учителів початкової школи в галузі мистецької освіти

засобами інноваційних технологій”, що полягає у визначенні концептуальних засад окресленої проблеми та шляхів її розв’язання на сучасному етапі.

Робота складається зі вступу, п’яти розділів із описом власних досліджень, висновків до кожного з них, загальних висновків, списку використаних джерел і додатків. З представленого рукопису видно, що відповідно до визначеної мети і завдання дослідження, автором здійснено ґрунтовний аналіз досліджуваної проблеми, систематизовано та вивчено значний масив історичної, філософської, педагогічної, психологічної, мистецької та методичної літератури з даної проблеми.

Аналіз дисертації, додатків, автореферату та наукових публікацій автора свідчить про те, що здобувачем виконано оригінальне, актуальне, ґрунтовне дослідження, що робить певний внесок у педагогічну науку.

Таким чином, мету і завдання дисертаційного дослідження можна вважати досягнутими. Одержані результати підтверджують наукову компетентність автора, як дослідника.

Автореферат адекватно відображає структуру, головні положення та висновки дисертації.

Відзначаючи належний науково-теоретичний рівень дослідження О.О.Красовської, висловимо деякі зауваження та побажання.

1. Доречним є звернення автора дослідження до проблеми зарубіжного досвіду професійної підготовки майбутнього вчителя початкової школи у галузі мистецької освіти. На нашу думку, цей аспект потребував би більш детального вивчення й відповідно більш ґрунтовного викладу щодо застосування інноваційних педагогічних технологій в галузі мистецької освіти в системі початкової школи європейських країн.
2. Загального схвалення заслуговує обґрунтована позиція автора щодо спроектованої структурно-функціональної моделі процесу професійної підготовки майбутніх учителів початкової школи в галузі мистецької освіти засобами інноваційних технологій. Проте, на наш погляд, більш ґрунтовного викладу потребує визначення управлінських аспектів щодо її впровадження.
3. Позитивно оцінюючи здійснене автором прогностичне обґрунтування розвитку інновацій у сфері вищої освіти, вважаємо, що цей напрям дослідження потребував би більш ґрунтовного викладу, з урахуванням глобалізаційних та євроінтеграційних процесів.
4. На нашу думку, дисертантка недостатньо критично проаналізувала сукупність недоліків, що гальмують впровадження в університетах інноваційних моделей, технологій, методик професійної підготовки майбутніх учителів початкової школи у галузі мистецької освіти.
5. Робота достатньо ілюстрована таблицями, схемами, рисунками. Вважаємо, що текст дещо перевантажений певними розрахунками і

таблицями. На наш погляд, окремі з них доцільно було б перенести у додатки.

Отже висловлені зауваження, однак, не мають вирішального значення і не знижують високої теоретичної і практичної цінності проведеного дослідження актуальної педагогічної проблеми.

Рівень виконання дисертанткою визначених для дослідження завдань, вагомість і новизна теоретичних результатів, їх актуальність і значимість для практичної діяльності сучасної системи педагогічної освіти дають підставу вважати, що дисертаційне дослідження на тему “Теоретичні та методичні засади професійної підготовки майбутніх учителів початкової школи у галузі мистецької освіти засобами інноваційних технологій” є самостійною і завершеною науковою роботою, яка за обсягом і обґрунтованістю проведених досліджень, науковою значущістю отриманих результатів відповідає вимогам пп.9,10,12,13 “Порядку присудження наукових ступенів”, затвердженого Постановою Кабінету Міністрів України №567 від 24.07.2013 року зі змінами та доповненнями згідно з Постановою Кабінету Міністрів України №656 від 19.08.2015р. до докторських дисертацій, а її автор – Красовська Ольга Олександрівна – заслуговує на присудження їй наукового ступеня доктора педагогічних наук за спеціальністю 13.00.04 – теорія і методика професійної освіти.

Офіційний опонент –
доктор педагогічних наук, професор,
завідувач кафедри методики викладання
мистецьких дисциплін Кременецької
гуманітарно-педагогічної академії
імені Тараса Шевченка

О.Н.Дем’янчук